

Horváth Marcell

A modern jegybankok rég meghaladták a XX. század dogmáit

A XXI. századra alapjaiban változott meg a világ és intézményeinek fejlődése. Jelenleg is pénzügyi-gazdasági, technológiai és fenntarthatósági forradalom zajlik, amelynek ütemét a COVID-19 járvány igencsak felgyorsította. Ennek a forradalomnak a hatására egyre több újdonság épül be a jegybankok portfóliójába is és mára az innováció vált ortodoxzá. Ezért érdemes olykor nemzetközi kitekintést tenni arra, hogy a külföldi központi bankok az elefántcsonttornyot feladva milyen szerteágazó célokat és feladatokat tűztek zászlajukra annak érdekében, hogy a modern kor kihívásaira válaszoljanak a fenntarthatóság, a digitalizáció, az oktatás vagy akár a művészetek támogatása terén is.

Néhány éve a jegybankárok egyik legfontosabb nemzetközi fórumán, a Kansas Fed által szervezett Jackson Hole-i konferencián Philip Lowe ausztrál jegybankelnök kiemelte, hogy a Reserve Bank of Australia célkitűzései között a hagyományos árstabilitási cél mellett megjelent az ausztrál nép gazdasági fellendülésének és jólétének támogatása. Bár az akkor még unortodoxként ható célt a jegybanki veteránok mosolyogva fogadták, már akkor is szép számban voltak azok, akik helyeslően bólogattak az előremutató megközelítésen. Ma pedig már arról folyik a nemzetközi diskurzus, hogy milyen további innovatívnak ható lépésre szánják rá magukat a központi bankok, illetve, milyen „poszt-pandémiás konszenzus” alapján újulhatna meg az eddigi, a függetlenség, az árstabilitás és az inflációs célkövetés hármásának elsődlegességén alapuló jegybanki mandátum.

Mind a globális pénzügyi krízisek, mind a COVID-válság a korábbiakban nem látott mértékben mozgósították a jegybankokat, amelyek szerepvállalása elengedhetetlen volt a válságkezelésben, számos esetben megkövetelve a monetáris eszköztár bővítését. Az egyre összetettebbé váló gazdasági környezetben mindebbé nemcsak az tartozik bele, hogy milyen új monetáris politikai eszköz beépítésére nyílik lehetőség, hanem az is, hogy miként lehet újradefiniálni a jegybank és a társadalom kapcsolatát. Ez azért fontos, mert a központi bankok mandátuma eredendően olyan közjó szolgálatát biztosítják, mint a makrogazdasági stabilitás. Ahogyan Jenet Yellen, az amerikai Federal Reserve (Fed) korábbi elnöke, jelenlegi amerikai pénzügyminiszter fogalmazott 2013-ban a Szenátus előtt: „...a Kongresszus jelentős felelősséggel bízta meg a Federal Reserve-öt. Annak döntései minden amerikai polgár jólétére hatással vannak, ahogyan nemzetünk erejére és prosperitására is”.

A 2007-08-as globális pénzügyi krízist követően világszerte bővült a jegybankok közjót szolgáló társadalmi felelősségvállalási tevékenysége, amely kezdetben elsősorban olyan értékteremtésre koncentrált, mint a pénzügyi szakemberképzés és ismeretterjesztés bővítése, valamint az értékmegőrzés is központi célként jelent meg. Rövidesen mindez kiegészült olyan vállalásokkal, mint a környezetvédelem és a társadalmi egyenlőség elősegítése úgy, ahogy az ne ütközzék a törvényi mandátummal.

A jegybanki döntések gazdasági és társadalmi hatásai – a monetáris transzmissziós csatornák bővülésével – azóta csak még komplexebbé váltak, elég csak a fenntarthatósági szemlélet elterjedésére gondolni, aminek egyik legkiválóbb bizonyítéka, hogy mára a jegybankok és felügyeletek nagy számmal a Network for Greening the Financial System (NGFS) nevű nemzetközi hálózatában működnek együtt a pénzügyi rendszer zöldebbé tételéért. Ha a Bank of England kötvényszerzési programjában éghajlatvédelmi szempontokat érvényesít, vagy ha az Európai Unió első zöldmandátumával rendelkező jegybankja, a Magyar Nemzeti Bank egy NHP zöld otthon programot indít, akkor a monetáris politikát ismét a közjó szolgálatába állítja azzal, hogy a klímaváltozás okozta globális bizonytalanságot tompítva az alacsonyabb károsanyag-kibocsátású ágazatok felé tereli a gazdasági erőforrásokat, amivel a jövő nemzedék fenntartható jólétéért is tesz. Így ma már szinte értelmetlen az a felvetés, hogy a jegybankok ne foglalkozzanak oktatással, vagy ne legyenek közjót szolgáló ingatlanjaik, illetve nemzeti értékmegőrzést segítő szépművészeti gyűjteményeik.

Ismét egy korábbi Fed-vezért, Ben Bernanke-t idézve: *„...a pénzügyileg tudatos fogyasztók végső soron hozzájárulnak a stabil gazdasági és pénzügyi rendszerhez, miközben saját pénzügyi helyzetükön is javítanak. [...] Ezen eredmények elérésében kulcsszerepe van a pénzügyi oktatásnak.”* Mindezt az elmúlt évek válságai is igazolják. A német jegybank kutatásai ugyancsak azt támasztják alá, hogy a jegybanki tevékenységgel kapcsolatos tudás terjesztése pozitív hatással van a központi bankokba vetett bizalomra, így annak biztosítása, hogy a közvélemény megfelelő ismeretekkel rendelkezik a monetáris tevékenységről, jótékony hatással lehet a jegybanki alapfeladatok sikerére is. Továbbá a jegybankban dolgozók egyedi tudás birtokában vannak, amellyel sokszor az a kötelezettség is együtt jár, hogy részt kell vállalniuk a pénzügyi szakemberek képzésében, hozzájárulva ezzel a humántőkébe való befektetéshez, ami már önmagában is – egyre inkább felértékelődő – nemzetgazdasági versenyképességi tényező.

Ennek megfelelően a központi bankok világszerte aktívan folytatnak oktatási tevékenységet, sőt alig találni olyan jegybankot, amelyik megtehetné, hogy ne vegyen részt az oktatás valamilyen formájában. A német jegybanknak például saját egyeteme van: a University of Applied Sciences-nek székhelyet biztosító XII. századi Hachenburgi kastély épületét pedig a Bundesbank kifejezetten azzal a céllal vásárolta meg, hogy a jövő pénzügyi szakembereinek nyújtson oktatási helyszínt. Emellett a Bundesbank együttműködik a Baden-Wuerttemberg Cooperative State University-vel is, ahol olyan informatikai képzést támogat, amellyel válaszolni lehet a digitalizáció és a felgyorsult FinTech-szektor kihívásaira. Továbbá a Bundesbank és egyeteme 2002 óta együttműködik a kínai Tsinghua Egyetemmel is közös képzéseket szervezve. Ugyanis a kínai jegybank, a People's Bank of China szintén aktív szerepet vállal az oktatásban, saját karral rendelkezik a világ 15. legjobb egyetemén, a pekingi Tsinghua University-n. Vagy a svájci jegybank külön alapítványt és saját képzési központot is létrehozott oktatási célból: a Studienzentrum Gerzensee a „Neues Schloss” kastélyban működik, ahol egyébként külön hotel is rendelkezésre áll a hallgatók számára. A francia központi bank, amely mellett, hogy saját intézetet működtet a Paris School of Economics-on szélesebb közönség számára létrehozta Cité de l'Économie-t, ami interaktív múzeum, oktatási

központ és kulturális intézmény egyben a jegybank által korábban megvásárolt párizsi Hotel Gaillard palotában.

Tehát általános trend, hogy a világ jegybankjai egyetemekkel és egyéb képzési központokkal kötnek megállapodásokat oktatási tevékenység nyújtásáról. Különösen fontos ez olyan feltörekvő ágazatokban, mint a digitalizáció vagy a zöldtechnológia. A szingapúri jegybank, a Monetary Authority of Singapore például a fenntarthatóság és digitalizáció terén is kiemelt oktatási szerepet vállal. A jegybank és a Singapore Management University (SMU) együttműködésével jött létre a Singapore Green Finance Centre központ, amelynek célja a zöld pénzügyekkel kapcsolatos kutatások végzése mellett a tehetséggondozás is. Egyetemi együttműködés keretében a jegybank létrehozta a Asian Institute of Digital Finance (AIFD) intézetet is, aminek célja, hogy FinTech-hub szerepet töltsön be, támogatva a kutatásokat is. A litván jegybank a Vilniusi Egyetemmel közösen alapított kiválósági központot, Center for Excellence in Finance and Economic Research néven.

Az oktatási tevékenységgel párhuzamosan világszerte több jegybank a kultúra támogatását is a társadalmi felelősségvállalás részének tekinti a művészetpártolás és a kulturális örökség megőrzése érdekében. Mario Draghi jelenlegi olasz miniszterelnök még az Európai Központi Bank elnökeként nyilatkozott úgy 2015-ben, hogy *„A művészet az európai történelemnek, a legnagyobb európai örökségnek a része. Arra emlékeztet, hogy az értékek nem csupán anyagiak. Ezért az EKB, mint a legtöbb központi bank világszerte, gyűjt műtárgyakat.”* Számos központi bank évszázadok óta rendelkezik művészeti gyűjteménnyel, Európában jelenleg a német, a spanyol, az olasz és a görög jegybankok tulajdonában van a legtekintélyesebb volumenű kollekció, de a belga jegybank kifejezetten kortárs művészetek támogatására vásárolja belga művészek műtárgyait, illetve az észti jegybank külön galériát hozott létre az észti gyűjtemények bemutatására.

A fenti gyakorlatok mindenképpen előremutatóak abban a tekintetben, hogy bizonyítják, a felelős modern jegybankok az alapmandátum szolgálata mellett szociálisan érzékeny intézményekké váltak az elmúlt évtizedekben, ami a jelenlegi pandémiás környezetben inkább számít erősségnek, mintsem olyan gyengeségnek, ami eltereli a figyelmet az ár- és pénzügyi stabilitás biztosításától. Egyre inkább előtérbe kerül a társadalom egészséges működésének biztosításának szükségessége, és az erre irányuló megoldások végrehajtásából pedig nem érdemes kizárni a központi bankokat mint a közjó szolgálókat sem, amelyek speciális funkcióiknak köszönhetően hiánypótló módon tudják támogatni ezt a folyamatot, válsághelyzettől függetlenül. Az államot mint intézményt gyakran éri a kritika, hogy lassan reagál a változásokra és egyfajta követő magatartással vesz részt a gazdasági folyamatokban, azonban a történelmi példák azt bizonyítják, hogy a trendekhez gyorsan alkalmazkodni képes modellek váltak a legeredményesebbekké. A jegybankokat is külön dicséret illette, hogy a kormányoknál sokkal gyorsabban tudtak reagálni a COVID-válságra is, fontos azonban belátni, hogy erre nem csak rövid távon, egy krízis megszűntetése érdekében van szükség, hanem hosszú távú, stratégiai szemlélettel kell követni a jövőt alapjaiban meghatározó folyamatokat, amiben a jegybankokra is jelentős szerep hárul, aminek egyik következménye, hogy bővül a

„hagyományos mandátum”. A Magyar Nemzeti Bank sem tehet más, minthogy követi az általános trendeket és felelős, innovatív és modern jegybankként dolgozik a jövőért.

„Nem lehet megoldani problémákat ugyanazzal a gondolkodásmóddal, amivel létrehoztuk őket.” – Albert Einstein

„Szerkesztett formában megjelent a Napi.hu oldalon 2022. március 1-én.”